

Грінченко Ю. Л.
*доктор економічних наук,
професор катедри маркетингу та бізнес-адміністрування
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-254-1-9>

АДАПТУВАННЯ РЕГУЛЯТИВНИХ ІНСТИТУЦІЙ ТА ПОЛІТИК ДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗЕВИХ ЕКОСИСТЕМ

Швидкий розвиток галузевих екосистем поставив як теоретичні так й практичні виклики перед регулятивними органами щодо підходів, політики та методів регулювання новітніх форм організації бізнесу. Класичний кейс компанії Uber продемонстрував невідповідність традиційних підходів до врегулювання індустрій, насичених новітніми технологіями й побудованих на мережевих принципах співробітництва щодо створення новітньої споживчої вартості. Регулятори, робота яких завжди полягала в захисті споживачів, ринкової конкуренції та економічних свобод, стикнулись з браком інструментарію для реагування на нестабільні умови новітніх бізнесів [1, с. 223]. Традиційні підходи виявились неспроможними забезпечити одночасно прозорі умови для учасників процесів та зберегти сприятливі умови для впровадження інновацій.

В новітніх екосистемах програмні рішення відіграють не менше значення для створення споживчої цінності аніж фізичні властивості продукту. Екосистеми об'єднують різних економічних агентів, але вони всі залучені до спільного інноваційного процесу. На противагу до загальноприйнятого підходу, неквапливість регулювання дозволила новітнім інноваційним продуктам швидко дістатись до ринку до побудувати міцні промислові та економічні зв'язки.

Постійні, ефективні інновації – це нова функція, яка формує бізнес-модель. Бізнес-моделі перебудовуються, аби скористатись перевагами технологічних змін, та включають такі нові поняття як однорангові транзакції, обмін активами та соціальна співпраця. За певними розрахунками половина сьгоднішніх робочих місць відносяться до професій, які не існували 25 років тому [1, с. 124].

Можна виокремити декілька основних тенденцій трансформування нормативно-правової бази регулювання галузевих екосистем.

Ефективне регулювання залежить від розуміння регуляторами рішень, які пропонуються підприємствами, їх ефективність та їх можливі непередбачувані наслідки. Але через постійний характер інновацій роботи це надзвичайно важко, бізнеси часто скаржаться на численні перешкоди для інвестицій та розвитку бізнеса, які створюють регулятивні органи. З подібними проблемами стикаються не тільки стартапи, але й технологічні лідери галузі. Загроза затримок через непередбачуване втручання регуляторів може утримати інвесторів, навіть якщо інноватори знаходять шляхи підкоритись їх вимогам [3]. Особливо чутливою до подібної проблеми є галузь охорони здоров'я зі зрозумілих причин.

Аналогічна ситуація складається в сфері «біг-дата», де відбувається експоненціальне розширення цифрових інформаційних активів. Потік даних у поєднанні з дедалі точнішою аналітикою дозволяють відкриття небачених раніше закономірностей та моделей поведінки. Доступ до даних робить бізнесі набагато ефективнішими, але викликають велике занепокоєння щодо питань збереження конференційних даних [2, с. 805]. Значні розбіжності між національними регулятивними актами стосовно цієї проблеми значно ускладнюють діяльність міжнародних мереж обміні інформацією. Традиційними засобами захисту приватних даних не були не призначені для автоматизованого цифрового світу. Регулятори повинні знайти правильний баланс між захистом конфіденційності щодо життя людей, а перспективною значних економічних вигід для всіх учасників ринку, включно із споживачами, що є результатом застосування технології великих даних.

Стикаючись з застарілим законодавством новатори вимушені шукати обхідні рішення, аби не втратити ринкові перспективи в намаганні дотримуватись регулятивних вимог. Великі ринкові гравці можуть собі дозволити політичне лобіювання, але більшість компаній вимушені адаптувати свої продукти до вимог, які були створені за інших часів та для інших вимог. Зокрема Uber, який створювався як технологічна компанія, повинна була шукати можливості виконання вимог, що висувуються для компаній-перевізників.

Хоча інновації завжди є викликом для контролюючих органів, їх вплив на суспільство відбувається поступово, що дає регуляторам більше часу вивчити та адаптуватись до нової ситуації, аби винайти ефективні форми регулювання та контролю за його виконанням. Завдання регулювання екосистем полягає не у тому, аби зберегти статус-кво, але надати

можливість мільйонам споживачів отримати доступ до нового інноваційного продукту.

Розвиток екосистем призвів до появи нових форм бізнес-моделей, які побудовані на зовсім інших уявленнях щодо конкуренції та функціонування ринків, ніж в традиційних галузях. Величезна різноманітність нових форм міжорганізаційного співробітництва стала ще одним фактором, що ускладнює завдання для регуляторів. За умов ринкової економіки в, головна мета регулювання – це збереження рівних умов для конкурентоспроможних підприємств. Регулювання також традиційно намагалося забезпечити умови для успішного протистояння малих гравців галузевим лідерам. У сьогоденному бізнесовому ландшафті, які складається з бізнес-екосистеми, гравці не завжди виступають у ролі прямих конкурентів. Через те, що ефект масштабу не відіграє тієї значної ролі, як раніше, конкуренція не є більше протистоянням великих компаній, що є приблизно рівними за розмірами. Загроза для лідерів походить не тільки від інших великих гравців, але й від новітніх стартапів, що намагаються створювати продукти за новими технологічними принципами. Як і в природних екосистемах, галузеві екосистеми дуже різноманітні в пошуку форм конкуренції за ресурси. Втручання регулятивних органів в намаганні забезпечити конкуренцію на ринку, може насправді зашкодити як споживачам, так й виробникам.

Інновації легко перетинають лінії юрисдикції. У бізнес-екосистемах межі понять, включаючи визначення продукту, ринку, межі розрізнення цифрових і фізичних товарів – мають тенденцію до розмивання. Не завжди однозначним є відповідь на питання, яке агентство чи орган має юрисдикцію щодо регулювання діяльності конкретного підприємства? Як регулятори повинні розглядати нові мобільні рішення, такі як безпілотні автомобілі або каршеринг, фінансові рішення та нові валютні парадигми, як однорангове кредитування чи біткойн? Ситуація ще більше ускладнюється через те, що більшість інновацій вже на стадії впровадження орієнтовані на міжнародні ринки, які фрагментарно регулюються різними національними юрисдикціями.

Або відповідати викликами швидкого розвитку галузевих екосистем, регулятивні інституції мають також діяти як екосистема. Зростання бізнес-екосистем також говорить про те, що регулятори повинні припинити традиційні підходи до фіксації питань первинної юрисдикції. Динамічність та гнучкість мають стати запорукою гармонізації регуляторної практики. В основі таких динамічних систем лежить розуміння інноваційного процесу, як того, що спрямований не тільки на

забезпечення конкурентних переваг, скільки на створення споживчої вартості [4, с. 1344]. Саме доступ споживачі в до нових інноваційних рішень стає основним фокусом регулятивної політики. Інакше намагання утримати статус-кво щодо ринкових відносин між основними економічними агентами призведе до уповільнення інновацій й значних економічних втрат як для окремих агентів, так й національної економік в цілому.

Література:

1. Cusumano M. A., Gawer A., and Yoffie D. B. The business of platforms: Strategy in the age of digital competition, innovation, and power. New York : Harper Business, 2019. 382 с.
2. Economides N., Lianos I. Restrictions on privacy and exploitation in the digital economy: a market failure perspective. *Journal of Competition Law & Economics*, Volume 17, Issue 4, December 2021, С. 765–847. URL: <https://academic.oup.com/jcle/advance-article-abstract/doi/10.1093/joclec/nhab007/6248466>.
3. Griffith E., Primack D. The age of unicorns. *Fortune*, January 22, 2015. URL: <http://fortune.com/2015/01/22/the-age-of-unicorns>.
4. Kira B., Sinha V., and Srinivasan S. Regulating digital ecosystems: bridging the gap between competition policy and data protection. *Industrial and Corporate Change* 30.5, 2021. С. 1337–1360.